

MEMLEMSBLAD FÖR FRÖVI FÅGELKLUBB

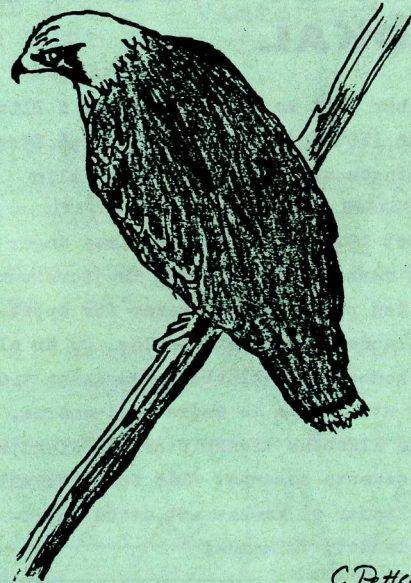
PANDÍON

ÅRG. 2 Nr 3 1986

Redaktion:

Jan-Erik Malmstigen, Skomakarg 6 710 40 FRÖVI Tel: 0581/30252

Mats Andersson, Hagabergsliden 4 711 00 LINDESBERG Tel: 0581/16274

C. Pettersson -86

Styrelseordförande :

Sven-Olof Eriksson, Spannmålgatan 24 710 40 FRÖVI 0581/30902

I PANDION publiceras resultatet av den ornitologiska aktiviteten inom Lindesbergs kommun - inventeringar, fågelobservationer, fågelnskydd föreningsnyheter m.m.

MEDLEMSKAP i FFK erhålles genom att betala 20:- på postgiro 484 16 67 - 1
För ungdomar 4 - 16 år är avgiften 10:-, familjekort kostar 35:-

UTKOMMER 3 gånger per år, i mars, augusti och december

Undrar du om möten eller ekursjoner?
Ring Sven-Olof Erkksson, tel: 0581/30902

Fågelrapporter sändes till Jan-Erik Malmstigen eller Mats Andersson. Adress: se redaktion.

Vad finns att köpa genom FFK?

Köp på möten eller ring Johnny Tegin tel: 0581/720 21

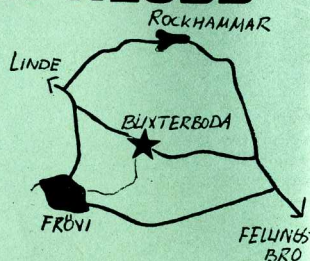
SVERIGES ORNITOLOGISKA FÖRENING

Postadress: Box 26 011
100 41 STOCKHOLM
Tfn: 08/210508

Postgirokonto 19 94 99 - 5
Medlemsavgift 90:- per år (för ungdomar 21 år och yngre dock 50:-)

ÖPPET HUS EGEN KLUBB-LOKAL

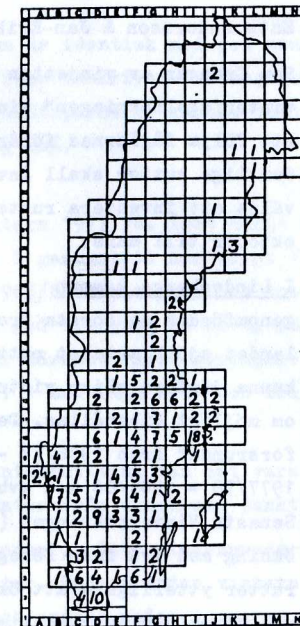
Vi har fått en egen klubblokal i Blixterboda (IOGT's). Vi hyr två rum på övre våningen där vi har öppet hus alla **MÅNDAGAR** Fr.o.m. den 12 januari Öppet **19.00 - 21.00**, men vissa dagar kan det vara öppet tidigare. En jourlista på den person som ansvarar för öppet-hållandet kommer att anslås. Du är alltså välkommen till klubblokalen denna tid för att träffa de andra medlemmarna, läsa klubbens tidskrifter och diskutera de senaste obsarna. Slår försöket väl ut kommer vi kanske att utöka öppet-hållandet. Välkomna!

Du som önskar skjuts till lokalen från Frövi i samband med månads-träffar eller när vi håller "öppet hus" - kontakta Sven-Olof tel.30902

SVENSKA VINTERFÅGELRÄKNINGEN

Svenska Vinterfågelinventeringen syftar till att följa förändringar i antalet övervintrande fåglar, deras rörelser under vintern och vinterdödigheten. Undersökningen ingår i den allmänna svenska miljöövervakningen. Projektet startade 1975/76 och har pågått varje år sedan dess.

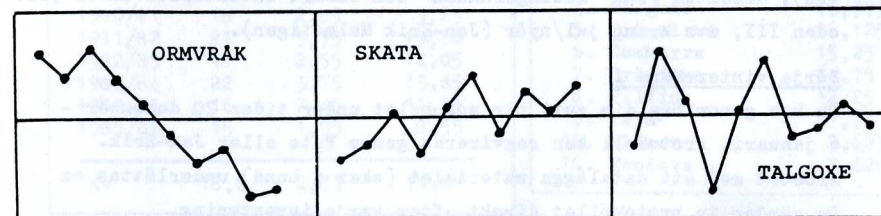
Vinterrutternas fördelning

Förändringarna i fågelfaunan följs genom årliga punkt-taxeringar. En punkt-taxering består av 20 punkter (eller stopp) längs en fast rutt. Vid varje punkt räknas alla fåglar man ser eller hör under 5 minuter. En rutt tar 3-5 timmar att inventera.

En rutt skall inventeras antingen en gång per vinter (alltid kring jul/nyår) eller fem gånger per vinter (från oktober till mars).

Det enda kravet på dig som deltagare är att du kan bestämma fåglarna rätt.

Nya deltagare behövs. Anmäl Dig snarast! Vinterns första räkningsperiod börjar 11 oktober.

Några arters förändringar 1975/76 - 1984/85

VINTERFÅGELINVENTERING I LINDESBERGS KOMMUN

Mats Andersson & Jan-Erik Malmstigen

Som framgår av vinjetten på föregående sida startades "Svenska vinterfågelrykningen" vintern 1975/76. Inventeringen är ett sätt att följa fåglarnas förändringar i Sverige under vinterhalvåret. Samtliga rutter skall inventeras under jul/nyår men man kan också välja att inventera ruttan under totalt fem perioder spridda från oktober till mars.

I Lindesbergs kommun

genomfördes de första åren sex olika rutter, men i likhet med övriga landet sjönk antalet rutter de följande åren snabbt. För att lättare kunna jämföra olika vintrar med varandra bör rutternas sträckningar om möjligt bibehållas. De längsta sviterna är Olle Häggströms "Frövisforsrunda" åren 1976/77 - 1984/85 samt J-E Malmstigens "Medingerunda" 1977/78 - 1985/86 med avbrott för vintern 1978/79.

Senaste Vinterräkningen (1985/86) genomfördes totalt fem rutter, en ökning med två från föregående år. Förhoppningsvis kommer antalet rutter ytterligare att öka redan denna vinter, för ju fler räkningar som genomförs desto lättare är det att tolka resultaten.

Vinterfåglar i Västmanland

I skriften Fåglar i Västmanland nr 2 1985 sid 18-26 redovisar Tomas Carlsson under ovanstående rubrik några resultat av västmanländska vinterfågeltaxeringar. "Tiden 1975 - 1984 inventerades sammanlagt 62 olika rutter i hela landskapet, eller tillsammans 183 "ruttdagar" (en ruttdag är en inventeringstur av en rutt). Sammanlagt är 72 arter sedda under de 183 rutterna. Medeltalet är ca 18 arter/rutt och den högsta siffran vid en taxering 32 arter, medan minimum ligger på bara fyra arter, på en ren skogsrutt".

Denna artikel

vill visa på några resultat dels från tre rutter åren 1980 - 1983 vilka inventerats samtliga fem perioder under oktober - mars (Mats Andersson), dessutom från "Medingerundan" som enbart inventerats under perioden III, dvs kring jul/nyår (Jan-Erik Malmstigen).

Börja vinterräkna !

Du kan genomföra din rutt när som helst under tiden 20 december - 6 januari. Protokoll kan rekvireras genom Mats eller Jan-Erik. Arbetet med att datalägga materialet (sker i Lund) underlättas om Du sänder in protokollet direkt efter varje inventering.

M E D I N G E R U T T E N

Denna vinterrutt har en sträckning som är identisk med den punkttaxering som genomförts i juni månad och som finns beskriven i föregående nummer av denna tidskrift (sid 35-38). Huvudbiotoperna är ganska jämnt fördelade med lövskog 39%, åker 35% och barrskog 26%.

Inventeringsår

Ruttan inventerades första gången vintern 1977/78. Året därpå kunde ruttan tyvärr inte fullföljas pga snöhinder. I genomsnitt har drygt 18 arter iakttagits per inventeringstillfälle med 1983/84 som toppår med totalt 22 arter. Denna vinter kännetecknades också med god tillgång på såväl rönnbär som grankott. De två senaste vintrarna har däremot varit strängare än normalt vilket också tydligt framgår av tabell 1 med låga art- och individtal.

Jämförelser med sommarrutten

Innan vi tittar på materialet från vinterrutterna kan det vara intressant att göra några jämförelser med resultaten från sommarens punkttaxeringar.

Som framgår av tabell 3 påträffades under de åtta vinterrundorna 30 arter, att jämföra med sommarrundornas 96 arter. Endast under vintern uppträdde två arter (strömstare och varfågel) och endast under sommaren 68 arter medan 28 arter förekom under båda årstiderna. Hela artlistan omfattar sålunda 98 arter.

Den mest frekventa arten under junirutten var kajan med i genomsnitt 29,7 individer per rutt, att jämföra med vinterruttens 11,75. Antalet kråkor har däremot ökat under vinterrutten, från 15,1 till 25,25 ind/rutt. Tidigare undersökningar har också visat på ökat antal övervintrande kråkor i både södra och mellersta Sverige.

Tabell 1

År	Tot arter	arter/ punkt	Individer/ punkt
1977/78	19	2,25	7,95
1978/79	-	-	-
1979/80	16	2,35	10,15
1980/81	18	2,85	9,25
1981/82	21	3,75	13,60
1982/83	18	2,55	14,05
1983/84	22	3,75	13,45
1984/85	16	2,45	11,15
1985/86	15	1,95	8,55
Mv	18,2	2,73	11,01

Tabell 2

Vanligaste arter i medeltal/rutt

1. Gulsparv	39,75 ind.
2. Kråka	25,25
3. Grönfink	24,125
4. Talgoxe	16,375
5. Grönsiska	16,125
6. Domherre	15,25
7. Gråsiska	14,75
8. Pilfink	12,25
9. Kaja	11,75
10. Blåmes	7,625
10. Tamduva	7,625

Hur varierar antalet arter ?

Under perioden jul/nyår har de flesta flyttning rörelser upphört och de siffror man erhåller bör därför visa hur det övervintrande beståndet varierat mellan de olika vintrarna. För att kunna göra dessa jämförelser fordras dock siffror från ett stort antal rutter. De resultat som erhållits visar att de flesta av våra allmänna arter håller sina bestånd väl.

Mesarna som huvudsakligen är stannfåglar, uppvisar ganska små antalsväxlingar, särskilt i jämförelse med tättingar som är mer rörliga, såsom grönfink och domherre. Kungsfågeln fortsätter att variera mycket litet mellan vintrarna vilket är märkligt med tanke på att den borde vara känslig för olika mycket snö och kyla. Det kan dock bero på att effekterna av hårda vintrar slår först på senvintern (Sören Svensson i brev).

Större hackspett

Förekomsten beroende av kottillgången. Toppåren 1980/81 och 1983/84 avspeglar sig väl i mitt protokoll, 4 resp 6 ex att jämföra med fem år utan någon registrering alls.

Domherre

Domherren är en art med stora variationer från vinter till vinter. Drar sig i varierande utsträckning till bebyggelse beroende på väder och födotillgång. Senaste vintern visade sig domherren i större antal än på många år. Totalt 62 ex noterades under ruttan mot i medeltal 15,25 ex.

Några toppnoteringar

Kråka 84 ex (1983), Kaja 39 ex (1983), Talgoxe 26 ex (1985), Blåmes 14 ex (1986), Björktrast 9 ex (1984), Grönfink 90 ex (1981), Grönsiska 80 ex (1982), Gråsisiska 65 ex (1980), Gulsparv 76 ex (1983).

Tabell 3

Iakttagna arter 1978-1986 (8år)

Anger antalet punkter/rutt resp. fågel registrerats i medeltal.

1. Talgoxe	8,25	15. Grönsiska	1,00
2. Kråka	6,25	15. Tofsmes	1,00
3. Gulsparv	6,00	15. Pilfink	1,00
4. Blåmes	4,00	19. Talltita	0,875
5. Domherre	3,50	20. Tamduva	0,75
5. Skata	3,50	21. Kungsfågel	0,625
7. Grönfink	3,125	21. Gröngöling	0,625
8. Nötväcka	1,875	23. Gräsand	0,375
8. Kaja	1,875	23. Trädkrypare	0,375
10. Gråsparv	1,625	23. Strömstare	0,375
11. Större hackspett	1,50	26. Koltrast	0,25
12. Gråsisiska	1,375	26. Varfågel	0,25
12. Entita	1,375	28. Knipa	0,125
14. Nötskrika	1,25	28. Sparvhök	0,125
15. Björktrast	1,00	28. Korp	0,125

S T R Å S S A R U T T E N

Denna rutt var förlagd till nästan uteslutande barrskog och belägen söder om Stråssa i Bergslagen. Ruttan färdades till fots eller på skidor och längden var ca 10 kilometer. Ruttan inventerades vid alla fem perioderna vilka inföll under tiden 12.10 1980 - 8.3 1981.

Resultat

Sammanlagt noterades 27 fågelarter vid de fem inventeringstillfällena. Medeltalet arter per period var dock ca 17 st och i genomsnitt sågs 102 individer per runda.

De fåglar som noterades vid flest tillfällen (punkter) var i tur och ordning större hackspett, talgoxe, talltita, tofsmes, entita och domherre. Den goda kottillgången denna vinter förklarar att så många större hackspettar registrerades (jämför Medeingerundan). Att talgoxe och entita så ofta noterades, med tanke på den oftast förekommande barrskogsbiotopen, beror på ganska mycket lövinslag och att några punkter i ren lövskog finns, främst vid Håkansboda. Några mindre vanliga arter som kunde föras till protokollet var järpe, mindre hackspett och nötkråka.

<u>Iakttagna arter</u>	<u>Antalet punkter där arten är noterad</u>	<u>Tot ant indiv hela perioden</u>
Orre	5	35
Järpe	1	1
Större hackspett	17	36
Mindre hackspett	1	1
Spillkråka	6	7
Korp	1	2
Kråka	8	10
Skata	4	5
Nötkråka	2	3
Nötskrika	7	14
Stjärtmes	3	13
Talgoxe	14	22
Blåmes	5	12
Svartmes	9	24
Tofsmes	10	27
Entita	10	17
Talltita	13	34
Nötväcka	3	5
Trädkrypare	2	2
Björktrast	1	3
Rödhake	2	2
Kungsfågel	9	41
Grönfink	3	23
Grönsiska	5	14
Gråsisiska	2	15
Domherre	10	26
Mindre korsnäbb	5	11

GUSSELBY - STRÅSSA - MORSKOGA RUTTENRuttbeskrivning

Rutten genomfördes två år i rad och inventerades vid alla fem inventeringsperioderna. Inventeringsåren var 1981/82 och 1982/83. De fem inventeringstillfällena inföll under perioden 17.10 - 14.3. Punkterna besöktes med bil och ruttlängden var ca 35 kilometer. Rutten var förlagd efter vägsträckningen Gusselby-Stråssa-Morskoga-Gusselby.

De tjugo ingående punkterna i denna rutt var av mer varierat slag och hyste därmed fler biotyper än skogsrutten "Stråssarutten". Detta faktum att även bebyggelse med enstaka hus, sjö och åkermark ingick som biotyper resulterade i fler noterade fågelarter. Den dominerande biotopen var dock även i denna rutt barrskogen.

Resultat

Sammanlagt antecknades vid de tjugo punkterna under båda åren 48 arter. Medeltalet arter per period var 22 st och i genomsnitt sågs 283 individer per runda. Detta kan jämföras med Stråssaruttens 17 st arter och 102 individer i genomsnitt per runda.

Helt naturligt sågs flest arter vid period ett (43) eftersom då även fåglar under flyttningen räknas. Efter första och andra perioden sjönk artantalet kraftigt för att vid period fyra, som inföll i månadsskiftet januari-februari, vara som lägst med 16 arter. Båda åren uppvisade vid denna period samma antal. Vid sista perioden hade en ökning av antal arter skett och även nu hade båda åren samma antal nämligen 21 st.

Vid tredje och fjärde inventeringstillfällena - som infaller under tiden 23.12 - 14.2 - är således artantalet som lägst. Då finns tydligen endast de fågelarter kvar som kunnat anpassa sig till vinterförhållandena. I tabellform redovisas nedan de fågelarter som registrerades under perioderna tre och fyra. De kan även utgöra en provkarta på vilka fåglar som man kan träffa på i den här delen av kommunen och då som "äkta" vinterfåglar.

Sparvhök	Stjärtmes	Kungsfågel
Oorre	Talgoxe	Grönfink
Större hackspett	Blåmes	Grönsiska
Gröngöling	Svartmes	Gråsiska
Spillkråka	Tofsmes	Domherre
Korp	Entita	Gulspurv
Kråka	Talltita	Pilfink
Kaja	Nötväcka	
Nötskrika	Trädkrypare	

RINGMÄRKNINGEN HÖSTEN 86

Jan-Erik Malmstigen

Ringmärkningen av blåhake vid Hagaberg och Näset resulterade i toppnoteringen 83 individer. Andelen ungfåglar var 83%.

En ny märkplats vid södra Österhammarsjön iordningställdes under sommaren men kom av olika skäl aldrig till användning under blåhakens bästa sträckdagar månadsskiftet augusti-september. Höstens första blåhake ringmärktes dock vid Österhammarsjön, den 20 augusti. Övriga fördelade sig med 20 st vid Hagaberg och 62 st Näset där de allra flesta togs längs diket mellan pumphuset och sjön, också det en ny märkplats för året.

Under fyra dagar (30.8-2.9) fångades 83% av samtliga blåhakar, eller totalt 69 ex. Den 14.9 avslutades märkningen vid Näset och då fångades också de två sista blåhakarna. Vid Hagaberg pågick ringmärkningen tom den 12.10 men arbetsinsatsen var där låg från mitten av september.

Gräshoppsångare ny märkart

Sammanlagt nätfångades 851 fåglar därav 291 Hagaberg, 347 Näset och 213 Österhammarsjön. Ny märkarter blev Hagaberg: björktrast, gransångare och tofsmes, Näset: grå flugsnappare, buskskvätta, talltita, domherre samt inte mindre än fem gräshoppsångare (Österhammarsjön 20.7, 29.7, 4.8 samt Näset 2.9 och 14.9). Bland märkarterna kan även nämnas näktergal vid Österhammarsjön den 11.8 samt 2st härmsångare vid Näset den 17.8.

Många sävsångare

Andelen sävsångare var påfallande hög. Så fångades vid (med antalet rörsångare inom parantes) Hagaberg 8st (54), Österhammarsjön 20st (27) och Näset 19st (25). För andra året i följd fångades inga järnsparvar vid Näset mot 12 ex åren 1983-84 då också märkningsinsatsen var lägre än idag. Sen obs: 1st lövsångare Hagaberg den 7 oktober.

Kontroller och återfynd

En entita som märktes vid Hagaberg 8.9 1985 kontrollerades på samma plats den 21.9 iår. Även en bofink (hane) återkom till Hagaberg, märkt den 1.9 1985, kontrollerad den 16.9 1986.

Följande två återfynd finns. En rörsångare ringmärktes iår vid Österhammarsjön den 20.8 och fångades fem dagar senare vid Näset, en sträcka på 3,5km. Första långväga återfyndet utgör en svarthätta, märkt vid Näset den 1.9.84 och funnen död vid Siljansnäs, Jobsarbo Dalarna den 26.7.86.

Ett stort tack till Sven Larsson som biträtt vid ringmärkningen och inte minst iordningställt nätplatserna vid Österhammarsjön och Näset.

PROBLEMET ATT SKILJA SNÖSISKA FRÅN GRÅSISKA

Mats Andersson

I början på 1986 uppträdde stora mängder gråsiskor i Sverige. Också i våra trakter kunde man se stora flockar dra omkring och deras lock-låten avslöjade närvaron på långt håll. Inte sällan kom siskorna fram till fågelborden där de blev dagliga gäster och man kunde på nära håll studera de vackra vintergästerna från norr.

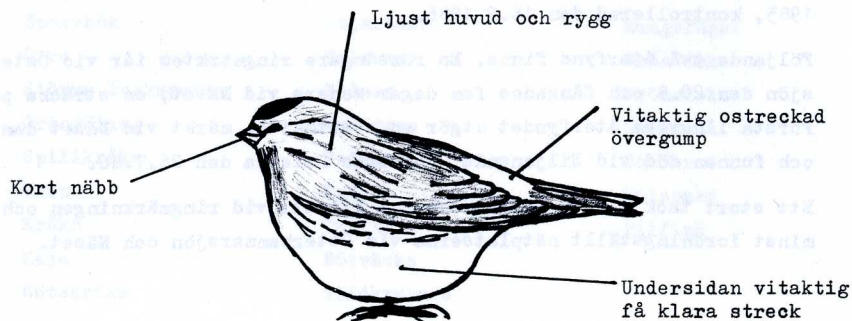
Om man studerar en flock siskor, ingående och noga, kan det hända att vissa individer skiljer sig från de övriga. Ibland ser man någon siska som är betydligt ljusare än övriga och då kan man misstänka att det kan vara en snösiska som följer de övriga gråsiskorna söderut. Man kan då om man studerar fågelns och vissa detaljer noga skilja de två arterna åt.

Den trettonde Januari 1986 såg jag, i en flock gråsiskor vid ett fågelbord i Lindesberg, en siska som direkt drog till sig min uppmärksamhet. Hela fågelns var klart ljusare än de övriga siskorna. På övergumpen, som var mycket ljus och helt ostreckad, kunde jag skönja en svag rosa färg-ton. Huvudet var också, ljus med en mörk markering ovanför den mycket korta näbben. Undersidan av kroppen var så gott som vit men några markerade mörka streck fanns på flankerna. Jag upplevde även fågelns som något större än gråsiskorna, som den direkt kunde jämföras med. En intressant detalj var att fågelns var mycket orädd - den satt kvar då den närmades medan övriga fåglar lyfte.

Den ljusa siskan var alltså en snösiska och troligen en gammal (adult) hane. De adulta hanarna är de siskor man på vintern säkrast och i fält kan bestämma till snösiska - de uppvisar ovanstående dräktkaraktärer tydligt och skiljer sig därmed från de övriga.

Däremot är det mycket vanskligt att bestämma honor och ungfåglar av snösiskor vintertid. De är mycket lika ljusa gråsiskor och kan därför inte artbestämmas i fält.

Snösiska - adult hane

BESTÄMNING

En adult hane av snösiska kan således bestämmas enligt följande:

(som skiljer den från gråsiskan) se även figuren.

1. Vitaktig ostreckad övergump, kan ha svagt rosa antydan.
2. Ljust huvud och rygg
3. Undersidan vitaktig med få klara streck, bröstet kan vara svagt rosa.
4. Kort näbb, tydligt kortare än gråsiskans.

UTBREDNING OCH FYND

I Sverige häckar minst 1000 par snösiskor i Torne lappmark (Molau 1985). Häckningen sker mest ovanför trädgränsen och ofta på myrar. Gråsiskan däremot häckar längre ner i björkskogen. Under häckningstid lever snösiskan främst på videts frön och knoppar, medan gråsiskan till stor del lever av björkfrön. Gråsiskans stora beroende av björkfrön som föda gör att bestånden varierar mellan åren och följer björkens svängningar i frösättning. Gråsiskan tillhör också invasionsfåglarna. Snösiskan har däremot en mer konstant förekomst och de flesta svenska snösiskor kan övervintra i norra skandinavien. Det är bara enstaka fåglar som följer de stora gråsiskflockarna söderut.

Från Lindesbergs kommun finns under senare år inte så många fynd av snösiska. Det är bara från Frövi som fynd finns vintrarna 1971, 1978 och 1985. Från 1986, i januari-mars, finns däremot flera fynd. Några observationer gjordes vid fågelbord i bl a Frövi, Lindesberg och i Aspa utanför Gusselby.

Under kommande vinter kan det löna sig att titta lite extra noga i eventuella gråsiskflockar efter snösiskor. Vid artbestämning bör man då emellertid vara försiktig och kanske lämna " halvljusa " siskor obestämnda.

REFERENSER:

- Molau U. Gråsiskkomplexet i Sverige. Vår Fågelvärld nr 1:85, sid 5-20
 Thoor R. Fågelnöten. Fåglar i Stockholmstrakten nr 2:86, sid 74-77
 Malmstigen J-E. Sällsynta fåglar i Lindesbergs kommun tom 1985 sid 14

